Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
od 11. lipnja 2015.[1]

**Predmet C-572/13**

**Hewlett-Packard Belgium SPRL**
**i**
**Epson Europe BV**
**protiv**
**Reprobel SCRL**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Cour d'appel de Bruxelles (Belgija))

„Usklađivanje zakonodavstava – Intelektualno vlasništvo – Autorsko pravo i srodna prava – Direktiva 2001/29/EZ – Isključivo pravo reproduciranja – Iznimke i ograničenja – Članak 5. stavak 2. točke (a) i (b) – Iznimke reprografije – Iznimke privatnog reproduciranja – Pojam ‚pravična naknada' – Naplaćivanje naknade na temelju pravične naknade za multifunkcionalne pisače – Zbroj paušalnih i razmjernih naknada – Način izračuna – Korisnici pravične naknade – Autori i izdavači"

1. Sudu je, u ovom predmetu, ponovno upućen zahtjev za prethodnu odluku o tumačenju Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu[2], točnije, točaka (a) i (b) njezina članka 5. stavka 2., koji daje mogućnost državama članicama da u svoja nacionalna prava uvedu iznimke isključivog prava reproduciranja autora, i to iznimku reprografije i iznimku privatnog reproduciranja.

2. Društva koja su tužitelji u glavnom postupku, u svojem svojstvu uvoznika i/ili proizvođača multifunkcionalnih pisača, u bitnom osporavaju visinu iznosa koji se od njih zahtijevaju i koji odgovaraju pravičnoj naknadi na temelju iznimke reprografije predviđene člankom 5. stavkom 2. točkom (a) Direktive 2001/29, pružajući stoga Sudu mogućnost da se osvrne na odredbe koje je mnogo rjeđe imao prilike tumačiti od onih iz članka 5. stavka 2. točke (b) iste direktive.

1 — Izvorni jezik: francuski

2 — SL L 167, str. 10. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

## I – **Pravni okvir**

### A – *Pravo Unije*

3. Članak 5. stavak 2. točka (a) i (b) Direktive 2001/29 predviđa:

„2. Države članice mogu predvidjeti iznimke ili ograničenja prava reproduciranja predviđenog člankom 2. u sljedećim slučajevima:

a) u odnosu na reproduciranje na papir ili sličan medij, učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke, uz iznimku grafičkog izdanja glazbenog djela (notni materijal), pod uvjetom da nositelji prava dobiju pravičnu naknadu;

b) u odnosu na reproduciranje na bilo koji medij koje je učinila fizička osoba za privatnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna, uz uvjet da nositelji prava dobiju pravičnu naknadu, pri čemu se uzima u obzir primjena ili neprimjena tehničkih mjera iz članka 6. na djelo ili na drugi predmet zaštite“.

4. Glavne uvodne izjave i druge odredbe Direktive 2001/29 koje su eventualno relevantne za rješavanje glavnog postupka bit će navedene, u potrebnoj mjeri, u nastavku. Međutim, potrebno je citirati uvodnu izjavu 37. ove direktive čiji tekst glasi:

„Postojeće nacionalne sheme o reprografiji, ako one postoje, ne stvaraju veće prepreke unutarnjem tržištu. Državama članicama treba biti dopušteno da predvide iznimku ili ograničenje u odnosu na reprografiju“.

### B – *Belgijsko pravo*

5. Članak 1. stavak 1. Zakona od 30. lipnja 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima [3] propisuje:

„Autor književnog ili umjetničkog djela ima isključivo pravo reproduciranja ili davanja ovlaštenja za reproduciranje bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, u cijelosti ili u dijelovima.

[…]“

6. Članak 22. stavak 1. ZAP-a, u svojoj verziji na snazi na dan odluke o upućivanju zahtjeva [4], predviđa:

„Kad je djelo zakonito objavljeno, autor ne može zabraniti,

[…]

4° djelomičnu ili cjelovitu reprodukciju predmeta ili djela plastične umjetnosti ili reprodukciju kratkih ulomaka djela fiksiranih na grafičkim ili sličnim analognim medijima, kad je ta reprodukcija učinjena isključivo za privatnu uporabu i ne dovodi u pitanje uobičajeno iskorištavanje djela;

3 — *Moniteur belge* od 27. srpnja 1994., str. 19297.; u daljnjem tekstu: ZAP.

4 — Treba naglasiti da su ove odredbe bile izmijenjene Zakonom od 31. prosinca 2012., *Moniteur belge* od 31. prosinca 2012., str. 88936., o različitim odredbama, pogotovo u području pravosuđa, koji je stupio na snagu dana 1. prosinca 2013., nakon što je pokrenut postupak pred Sudom.

4bis djelomičnu ili cjelovitu reprodukciju predmeta ili djela plastične umjetnosti ili reprodukciju kratkih ulomaka drugih djela fiksiranih na grafičkim ili sličnim medijima, kad je ta reprodukcija učinjena u svrhu davanja primjera u nastavi ili znanstvenog istraživanja, a u opsegu potrebnom za korištenje u nekomercijalne svrhe te ne dovodi u pitanje uobičajeno iskorištavanje djela […]

5° reprodukcije audio i audiovizualnih djela učinjene u krugu obitelji i namijenjene istom“.

7. Članci 59. do 61. ZAP-a predviđaju:

„Članak 59.

Autori i izdavači djela fiksiranih na grafičkom ili sličnom mediju, imaju pravo na naknadu zbog reproduciranja tih djela, pod uvjetima navedenima u članku 22. stavku 1. točkama (4) i (4bis) i u članku 22bis, stavku 1. točkama (1) i (2).

Naknadu plaća proizvođač, uvoznik ili stjecatelj unutar Zajednice uređaja koji omogućuju reproduciranje zaštićenih djela, za vrijeme stavljanja tih uređaja u promet na državnom području.

Članak 60.

Osim toga, obveznik plaćanja razmjerne naknade, određene s obzirom na broj ostvarenih reproduciranja, su fizičke ili pravne osobe koje ostvaruju reproduciranje djela, ili ovisno o slučaju, umjesto tih osoba, oni koji, uz naplatu ili besplatno, uređaj za reproduciranje učine dostupnim drugima.

Članak 61.

Kralj određuje iznos naknada iz članaka 59. i 60. dekretom o kojem vijećanjem odlučuje Vijeće ministara. Naknada iz članka 60. može biti različita s obzirom na sektor o kojem je riječ.

On određuje načine naplate, raspodjele i nadzora ovih naknada kao i kad ih treba platiti.

U skladu s međunarodnim konvencijama, naknade predviđene člancima 59. i 60. u jednakim se dijelovima dodjeljuju autorima i izdavačima.

Sukladno uvjetima i načinima koje odredi, Kralj ovlašćuje društvo koje predstavlja sva društva koja upravljaju pravima u svrhu osiguranja naplaćivanja i raspodjele naknade.“

8. Iznosi paušalne i razmjerne naknade određeni su člancima 2., 4., 8. i 9. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. o naknadi za autore i izdavače za reproduciranje s ciljem privatne uporabe ili didaktičnim ciljem djela fiksiranih na grafičkom ili analognom mediju [5]. Ovi članci propisuju [6]:

„Članak 2.

1. Paušalna naknada koja se primjenjuje na fotokopirne aparate iznosi:

1° [5,01] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi manje od 6 primjeraka u minuti;

2° [18,39] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi između 6 i 9 primjeraka u minuti;

5 — *Moniteur belge* od 7. studenog 1997., str. 29874.; u daljnjem tekstu: Kraljevski dekret od 30. listopada 1997.

6 — Ove brojke proizlaze iz obavijesti Opće direkcije za regulaciju i organizaciju tržišta, od 4. studenoga 2012. o automatskoj indeksaciji iznosa navedenih u Kraljevskom dekretu od 30. listopada 1997., *Moniteur belge* od 4. studenog 2013., str. 83560.

3° [60,19] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi između 10 i 19 primjeraka u minuti;

4° [195,60] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi između 20 i 39 primjeraka u minuti;

5° [324,33] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi između 40 i 59 primjeraka u minuti;

6° [810,33] eura po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi između 60 i 89 primjeraka u minuti;

7° [1 838,98] EUR-a po uređaju za fotokopiranje koji proizvodi više od 89 primjeraka u minuti.

Za određivanje iznosa paušalne naknade, brzina crno-bijelog kopiranja je uzeta u obzir, uključujući uređaje koji proizvode kopije u boji.

2. Paušalna naknada koja se primjenjuje na uređaje za umnožavanje i na tiskarski ofsetni stroj iznosi:

1° [324,33] eura po uređaju za umnožavanje;

2° [810,33] eura po tiskarskom ofsetnom stroju .

[…]

Članak 4.

Za uređaje koji objedinjuju više funkcija koje odgovaraju funkcijama uređaja iz članaka 2. i 3., iznos paušalne naknade je najviši iznos među onima predviđenih člancima 2. i 3. koji se mogu primjenjivati na takav uređaj.

[…]

Članak 8.

Ako dužnik ne surađuje pri naplati naknade kako je to definirano u člancima 10. do 12., razmjerna naknada iznosi:

1° [0,0334] eura po primjerku zaštićenog djela;

2° [0,0251] eura po primjerku zaštićenog djela nastalog uporabom uređaja od strane obrazovne ustanove ili ustanove za javnu posudbu.

Iznosi iz prvog podstavka množe se s 2 za primjerke u boji zaštićenih djela u boji.

Članak 9.

Ako dužnik surađuje u naplaćivanju razmjerne naknade koje izvršava društvo koje upravlja pravima, ta naknada iznosi :

1° [0,0201] eura po primjerku zaštićenog djela;

2° [0,0151] eura po primjerku zaštićenog djela nastalog uporabom uređaja od strane obrazovne ustanove ili ustanove za javnu posudbu.

Iznosi iz prvog podstavka množe se s 2 za primjerke u boji zaštićenih djela u boji.“

9. Suradnja predviđena u člancima 8. i 9. definirana je člancima 10. do 12. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. Članak 10. propisuje:

„Dužnik surađuje u naplaćivanju razmjerne naknade kada je:

1° dao izjavu za predmetno razdoblje društvu koje upravlja pravima u skladu s odredbama odjeljka 3.;

2° društvu koje upravlja pravima prilikom davanja izjave privremeno isplatio razmjernu naknadu koja odgovara prijavljenom broju primjeraka zaštićenih djela pomnoženom s relevantnom tarifom iz članka 9., i;

3° a) bilo kad je prije isteka roka od 200 radnih dana od kad je društvo za upravljanje pravima sporazumno primilo izjavu, sporazumno s tim društvom procijenio broj primjeraka zaštićenih djela nastalih tijekom razdoblja o kojem je riječ;

b) bilo kada je pružio podatke potrebne za izradu mišljenja iz članka 14. pod uvjetom da je društvo koje upravlja pravima zatražilo mišljenje u skladu s tim člankom.“

10. Članak 14. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. propisuje:

„1. Kada nema sporazumne procjene dužnika i društva koje upravlja pravima broja primjeraka zaštićenih djela nastalih u razdoblju o kojem je riječ, to društvo može zatražiti mišljenje o procjeni broja primjeraka zaštićenih djela nastalih tijekom razdoblja o kojem je riječ.

Društvo koje upravlja pravima dostavlja dužniku zahtjev za mišljenje u roku od 220 radnih dana računajući od dana kad je društvo za upravljanje pravima primilo izjave tog dužnika.Mišljenje donosi jedan ili više imenovanih stručnjaka:

1° Bilo sporazumom dužnika i društva koje upravlja pravima;

2° Bilo društvo koje upravlja pravima.

Društvo koje upravlja pravima može primjenom trećeg podstavka točke 2. imenovati samo jednog ili više stručnjaka koje je odobrio ministar.

Mišljenje se donosi u roku koji ne može biti duži od 3 mjeseca od primitka zahtjeva za mišljenje od strane imenovanog ili imenovanih stručnjaka.

2. U slučaju kada su stručnjak ili stručnjaci imenovani zajedničkim sporazumom dužnika i društva koje upravlja pravima, troškovi izrade stručnog mišljenja dijele se sporazumno između stranaka.U slučaju kada je stručnjaka ili stručnjake imenovalo isključivo društvo koje upravlja pravima u skladu s člankom 1. stavkom 3. točkom (2), društvo koje upravlja pravima može povratiti troškove izrade stručnog mišljenja od dužnika kada su ispunjeni svi gore navedeni uvjeti:

1° – da dužnik nije prethodno dao društvu koje upravlja pravima podatke koje je ono zatražilo u skladu s člankom 22. ili;

— da je dužnik dao društvu koje upravlja pravima, povodom zahtjeva za pružanje podataka u skladu s člankom 22., očito netočne ili nepotpune podatke;

2° da je društvo koje upravlja pravima jasno obavijestilo dužnika u zahtjevu za pružanje podataka iz članka 22. da u slučajevima iz točke (1), može dobiti povrat troškova izrade neovisnog stručnog mišljenja koje je zatražilo društvo koje upravlja pravima;

3° da su troškovi izrade stručnog mišljenja objektivno opravdani;

4° da su troškovi izrade stručnog mišljenja razumni u odnosu na količinu primjeraka zaštićenih djela što je društvo za upravljanje pravima moglo razumno pretpostaviti.

[…]“

## II – **Činjenično stanje u glavnom postupku**

11. Društvo Hewlett-Packard Belgium [7] uvozi u Belgiju uređaje za reprografiju za profesionalnu i kućnu uporabu, među ostalim „multifunkcionalne“ uređaje, čija je glavna funkcija tiskanje dokumenata brzinom koja varira ovisno o kvaliteti otiska i koji također mogu izvršavati skeniranje i kopiranje dokumenata, kao i primati i slati faksove. Ti multifunkcionalni pisači, koji su srž glavnog postupka, prodaju se po cijenama koje uobičajeno ne prelaze iznos od 100 eura.

12. Reprobel SCRL [8] je upravljačko društvo koje je zaduženo za naplaćivanje i raspodjelu iznosa koji odgovaraju pravičnoj naknadi na temelju iznimke reprografije.

13. Dana 16. kolovoza 2004., Reprobel je uputio HPB-u faks kojim mu ukazuje da stavljanje u prodaju multifunkcionalnih pisača iziskuje, u načelu, plaćanje naknade u iznosu od 49,20 eura po uređaju.

14. Održani sastanci i korespondencija s Reprobelom nisu doveli do sporazuma o tarifi primjenjivoj na ove multifunkcionalne pisače, pa je HPB dana 8. ožujka 2010. tužio Reprobel pred prvostupanjskim sudom u Bruxellesu. Tražio je, s jedne strane, da taj sud presudi da se nikakva naknada ne mora plaćati za uređaje koje je to društvo stavilo u prodaju i, podredno, da naknade koje je plaćalo odgovaraju pravičnoj naknadi u slučajevima kada postoji obveza plaćanja po belgijskim propisima, tumačenim u skladu s Direktivom 2001/29. Zahtijevala je, s druge strane, da Reprobelu bude naloženo da u godinu dana, pod prijetnjom novčane kazne od 10 milijuna eura, izradi studiju sukladnu onoj iz članka 26. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. o, između ostalog, broju spornih uređaja i njihovoj stvarnoj uporabi kao fotokopirnih uređaja zaštićenih djela uspoređujući tu stvarnu uporabu sa stvarnom uporabom svih ostalih uređaja za reproduciranje zaštićenih djela.

## III – **Prethodna pitanja i postupak pred Sudom**

15. U tim je okolnostima, presudom od 23. listopada 2013. koju je tajništvo Suda zaprimilo 8. studenog 2013., cour d’appel de Bruxelles odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li pojmove ‚pravična naknada’ iz članka 5. stavka 2. točke (a) i članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29 tumačiti različito ovisno o tome je li reproduciranje na papir ili sličan medij, učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke, izvršio svaki korisnik ili fizička osoba za privatnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna? U slučaju potvrdnog odgovora, na kojim se kriterijima to drugačije tumačenje treba temeljiti?

7 — U daljnjem tekstu: HPB.

8 — U daljnjem tekstu: Reprobel.

2. Trebaju li se članak 5. stavak 2. točka (a) i članak 5. stavak 2. točka (b) Direktive 2001/29 tumačiti na način da je državama članicama dozvoljeno da pravičnu naknadu nositeljima prava utvrde u obliku:

— paušalne naknade koju proizvođač, uvoznik ili stjecatelj unutar Zajednice uređaja koji omogućuju reproduciranje zaštićenih djela plaća za vrijeme stavljanja u promet tih uređaja na državno područje, a čiji se iznos računa isključivo s obzirom na brzinu kojom uređaj za fotokopiranje može ostvariti broj primjeraka u minuti, bez ikakve druge veze sa štetom koju mogu pretrpjeti nositelji prava, i

— razmjerne naknade, određene isključivo jediničnom cijenom pomnoženom s brojem ostvarenih primjeraka, koja se razlikuje ovisno o tome je li dužnik surađivao ili ne pri naplati te naknade, koju trebaju platiti fizičke ili pravne osobe koje izvršavaju reproduciranje djela ili, ovisno o slučaju, umjesto tih osoba, oni koji, naplatno ili besplatno, uređaj za reproduciranje učine dostupnim drugima.

U slučaju negativnog odgovora na to pitanje, koji su relevantni i dosljedni kriteriji koje države članice moraju slijediti da bi se, u skladu s pravom Unije, naknada mogla smatrati pravičnom i da se među osobama o kojima je riječ uspostavi pravedna ravnoteža?

3. Trebaju li se članak 5. stavak 2. točka (a) i članak 5. stavak 2. točka (b) Direktive 2001/29 tumačiti na način da je državama članicama dozvoljeno da polovinu pravične naknade koja pripada nositeljima prava dodijele izdavačima djela, koja su stvorili autori, bez ikakve obveze izdavača da nositeljima prava, čak i neizravno, nadoknade dio naknade koje su lišeni?

4. Trebaju li se članak 5. stavak 2. točka (a) i članak 5. stavak 2. točka (b) Direktive 2001/29 tumačiti na način da je državama članicama dozvoljena uspostava jedinstvenog sustava naplate pravične naknade koja pripada nositeljima prava, u paušalnom iznosu i iznosu za svaki ostvaren primjerak , koja implicitno, ali sigurno dijelom obuhvaća reproduciranje grafičkog izdanja glazbenog djela (notni materijal) i krivotvorena reproduciranja?“

16. Međupresudom od 7. veljače 2014., cour d’appel de Bruxelles je obavijestio Sud da dopušta dobrovoljnu intervenciju društva Epson Europe BV[9] u glavni postupak. U skladu s člankom 97. stavkom 2. svojeg Poslovnika, Sud je, posljedično, poslao Epsonu postupovne akte već dostavljene zainteresiranima navedenima u članku 23. Statuta Suda Europske unije.

17. HPB, Epson i Reprobel, stranke u glavnom postupku, su kao i belgijska vlada, Irska[10], austrijska, finska[11], poljska i portugalska vlada kao i Europska Komisija podnijeli pisana očitovanja. HPB, Epson i Reprobel, kao i belgijska i češka vlada i Komisija su također podnijeli usmena očitovanja na javnoj raspravi koja se održala 29. siječnja 2015.

## IV – **Pojam „pravična naknada“ u smislu članka 5. stavka 2. točke (a) i članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29 (prvo pitanje)**

18. Svojim prvim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev pita Sud treba li pojam „pravične naknade“ iz točaka (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29 različito tumačiti, ovisno o tome je li „reproduciranje na papir ili sličan medij učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke“ izvršio „svaki korisnik“ ili „fizička osoba za privatnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna“.

9 — U daljnjem tekstu: Epson.

10 — Irska, međutim, predlaže odgovore samo na prvo i drugo prethodno pitanje.

11 — Finska vlada predlaže, međutim, odgovore samo na treće i četvrto prethodno pitanje.

19. Treba istaknuti da to prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev nije nedvosmisleno, o čemu svjedoče pisana očitovanja koja su proizašla iz tog pitanja, a koja sadrže i oprečne zaključke i oprečna obrazloženja. Može se također smatrati da se pri prvom površnom čitanju čini da sud koji je uputio zahtjev predlaže da članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 ne samo može, nego čak mora biti tumačen vodeći računa o svojstvu osobe koja izvršava reprografiju zaštićenog djela i o svrsi radi koje je učinjena, odnosno kriterijima iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive. Valja, dakle, početi s utvrđivanjem smisla i točnog dosega tog pitanja u odnosu na glavni postupak, izlažući najprije razjašnjenja samog suda koji je uputio zahtjev.

## A – *Smisao i doseg prvog pitanja*

### 1. Pojašnjenja suda koji je uputio zahtjev

20. Sud koji je uputio zahtjev izlaže da Sud nije, do sada, razmatrao pojam pravične naknade osim u okviru tumačenja članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29.

21. Reprobel je pred njim istaknuo, s jedne strane, da je jedino o članku 5. stavku 2. točki (a) Direktive 2001/29 bila riječ u glavnom postupku i, s druge strane, da bi trebalo razlikovati iznimku reprografije utvrđenu tom posljednjom odredbom od iznimke privatnog reproduciranja utvrđene člankom 5. stavkom 2. točkom (b) te direktive. HPB je, nasuprot tomu, tvrdio da bi članak 5. stavak 2. točku (b) Direktive 2001/29 u onom dijelu u kojem se odnosi na reproduciranje na svim medijima trebalo također primjenjivati na reprografiju koju je izvršila fizička osoba za privatnu uporabu.

22. Sud koji je uputio zahtjev precizira, s tog stajališta, da se, zbog toga što multifunkcionalne pisače također koriste fizičke osobe za svoju privatnu uporabu, postavlja pitanje mora li pojam pravične naknade, koji mora ovisiti o šteti koju trpe nositelji prava, biti tumačen na identičan način kao i kada je reproduciranje izvršeno za privatnu uporabu ili za neku posve drugu uporabu.

### 2. Analiza prvog pitanja

23. Sve poteškoće iz prvog pitanja koje je postavio sud koji je uputio zahtjev proizlaze iz činjenice da se čini da, u samom svojem tekstu, predlaže da se „parametri“ pravične naknade na temelju privatnog reproduciranja, utvrđeni člankom 5. stavkom 2. točkom (b) Direktive 2001/29, na neki način mogu kumulirati s parametrima pravične naknade na temelju reprografije utvrđene člankom 5. stavkom 2. točkom (a) Direktive.

24. To, međutim, nije smisao koji valja, po meni, dodijeliti tom prvom pitanju.

25. Važno je istaknuti, najprije, da se sud koji je uputio zahtjev, kao što i proizlazi iz samog teksta pitanja, oslanja isključivo na područje članka 5. stavka 2. točka (a) Direktive 2001/29, u mjeri u kojoj se ona eksplicitno i izričito odnosi na „reproduciranje na papir ili sličan medij, učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke“, a ne u širem smislu na reproduciranje ostvareno pomoću multifunkcionalnog pisača, primjerice.

26. Njegovo prvo pitanje ne polazi, dakle, od načela da korištenje multifunkcionalnih pisača može potpasti kako pod iznimku reprografije iz članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, tako i pod iznimku privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive [12].

12 — Pretpostavka koju je iznijela nezavisna odvjetnica Sharpston u svojem mišljenju VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:34, t. 40.).

27. Mora, u tom pogledu, biti istaknuto da je, općenito, moguće smatrati da korištenje multifunkcionalnih pisača u svrhu reproduciranja zaštićenih djela može istovremeno proizlaziti i iz područja stvarne primjene iznimke reprografije, u smislu članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 i iz područja stvarne primjene iznimke privatnog reproduciranja u smislu članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive.

28. Osim svoje glavne funkcije otiskivanja dokumenata na papir iz žično ili bežično povezanog terminala (osobno računalo, tablet, pametni telefon ili fotoaparat, primjerice) ili na medij za pohranu podataka (vanjski tvrdi disk ili memorijska kartica, primjerice), ti pisači omogućuju zapravo ne samo fotokopiranje ili reprografiranje djela na papir, što spada u iznimku reprografije iz članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, nego također i skeniranje ili digitalnu obradu tih djela i pohranjivanje datoteka koje iz toga proizlaze na elektronički medij [13], što bi moglo spadati u iznimku privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive [14].

29. Iz spisa međutim proizlazi da u svrhu davanja korisnog odgovora sudu koji je uputio zahtjev nije potrebno niti odrediti spada li korištenje multifunkcionalnih pisača samo u iznimku reprografije iz članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 ili ono, imajući u vidu mnogobrojne funkcije tih pisača, jednako i istovremeno spada u iznimku privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive, niti, posljedično, ograničiti područja primjene tih dviju odredaba u pogledu tih pisača i puno šire, u pogledu sve opreme ili uređaja za hibridno reproduciranje, koji se mogu koristiti u svrhu analognih i digitalnih reproduciranja zaštićenih djela.

30. Mora se, naime, istaknuti da belgijska vlada i Reprobel ističu, s jedne strane, da su odredbe članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 prenesene u članak 22. stavak 1. točku (4) ZAP-a i da su odredbe iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive prenesene u članak 22. stavak 1. točku (5) ZAP-a. Procjenjuju, s druge strane, da se moraju primijeniti odredbe članka 22. stavka 1. točke (4) ZAP-a u glavnom predmetu, a ne one članka 22. stavka 1. točke (5) ZAP-a.

31. Može se, u tom pogledu, utvrditi da, u svojoj verziji primjenjivoj na dan donošenja odluke o upućivanju zahtjeva, članak 22. stavak 1. točka (5) ZAP-a obuhvaća samo „reproduciranja audio i audiovizualnog materijala učinjenog u krugu obitelji i namijenjenog istome“. Može se iz toga zaključiti da se iznimka privatnog reproduciranja nije primjenjivala, barem prije Reforme od 31. prosinca 2012., koja je stupila na snagu dana 1. prosinca 2013., na uporabu multifunkcionalnih pisača, kao niti na zaštićena djela digitalno obrađena skeniranjem [15]. To je zaključak koji, međutim, može izvući jedino sud koji je uputio zahtjev, budući da Sud, u skladu s dosljednom sudskom praksom, nije nadležan za tumačenje nacionalnog prava.

32. Ipak, pitanje koje sud koji je uputio zahtjev postavlja sebi u tom pogledu je, prema mojem mišljenju, da sazna, može li se pravična naknada, i, prema potrebi, u kojoj mjeri, na temelju iznimke reprografije – poput one iz članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, do koje uobičajeno, bez iznimke, treba dovesti uporaba multifunkcionalnih pisača u svrhu reprografije zaštićenih djela – „razlikovati“ ovisno o tome izvršava li tu uporabu svaki korisnik ili „fizička osoba za privatnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna“, sukladno formuli preuzetoj iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive.

13 — Potrebno je, u tom pogledu, svakako razlikovati, s jedne strane, reprodukciju zaštićenih djela prenesenih u digitalnom obliku (e-knjige ili druga djela koja se prodaju na CD-u, DVD-u ili internetu) i, s druge strane, reprodukciju zaštićenih djela prenesenih u analognom obliku (knjige, tiskovni mediji), jer je detaljno utvrđeno da činjenica reproduciranja digitalnog djela kao analogno digitalnog ne čini tu reprodukciju zakonitom osim ako ju je odobrio nositelj prava ili ako ona proizlazi iz jedne ili druge iznimke predviđene Direktivom 2001/29.

14 — O toj točki vidjeti dolje navedene točke 42. do 45. ovog mišljenja.

15 — Proizlazi, međutim, iz izvještaja Kralju koji je prethodio Kraljevskom dekretu od 30. listopada 1997. da je ta mogućnost već bila uzeta u razmatranje.

33. Ono što se pita sud koji je uputio zahtjev nije, dakle, je li moguće primijeniti parametre određene člankom 5. stavkom 2. točkom (b) Direktive 2001/29 u slučaju primjene članka 5. stavka 2. točke (a) te direktive, već preciznije i točnije, pita dopušta li navedena direktiva ili, u slučaju potrebe, nameće li ona – u mjeri u kojoj pravična naknada mora biti određena ovisno o šteti koju trpe nositelji prava zbog izvršenog reproduciranja – izmjenu pravične naknade na temelju reprografije uporabom multifunkcionalnih pisača, s obzirom na to da je reproduciranje izvršila fizička osoba i u privatne svrhe ili neka druga osoba u neke druge svrhe.

34. Drugačije formulirano, radi se o tome da je na Sudu da odredi, konačno i zaključno, i, prema potrebi u kojoj mjeri, Direktiva 2001/29 dopušta ili nameće državama članicama koje su odlučile iskoristiti iznimku reprografije iz njezina članka 5. stavka 2. točke (a) i kao u ovom slučaju, uspostavljanje naplaćivanja paušalne i razmjerne naknade za uporabu multifunkcionalnih pisača u svrhu financiranja pravične naknade predviđene ovom odredbom, da vodi računa u svakom slučaju o činjenici koriste li ove pisače fizičke osobe za privatnu uporabu ili ne.

B – *Postojanje obveze naplaćivanja koja se od pravične naknade razlikuje ovisno o uporabi multifunkcionalnih pisača*

35. Važno je istaknuti, ponajprije, da u skladu s člankom 5. stavkom 2. Direktive 2001/29, države članice imaju samo mogućnost, ne i obvezu, provođenja u svojim nacionalnim pravima iznimaka ili ograničenja isključivog prava reproduciranja djela zaštićenih autorskim pravom propisanim njezinim člankom 2., navedenima u njezinu članku 5. stavcima 2. i 3., uključujući iznimku reprografije iz njezina članka 5. stavka 2. točke (a) i iznimku privatnog reproduciranja iz njezina članka 5. stavka 2. točke (b).

36. Kada te iste države članice odluče uvesti iznimku reprografije ili iznimku privatnog reproduciranja, one su ipak dužne propisati, primjenjujući točke (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29, plaćanje pravične naknade u korist nositelja isključivog prava reproduciranja [16].

37. Sud je presudio da je pojam novčane naknade, koji je nužni zajednički element iznimke reprografije i iznimke privatnog reproduciranja, autonoman pojam prava Unije koji sve države članice moraju ujednačeno tumačiti [17]. To zahtijeva da države članice, posebno, kada odluče uvesti iznimku reprografije ili iznimku privatnog reproduciranja, nisu više slobodne pobliže odrediti parametre pravične naknade, koja je bitni element, na nedosljedan i neusklađen način [18].

38. Sud je, međutim, također presudio da, zbog toga što Direktiva 2001/29 izričito ne uređuje to pitanje, države članice raspolažu širokom marginom prosudbe za utvrđivanje, uz poštovanje načela nediskriminacije, različitih elemenata sustava pravične naknade koji se u tom slučaju moraju uvesti, posebno u svrhu utvrđivanja osoba koje su dužne platiti tu naknadu, ali također i oblik, načine i visinu navedene naknade [19].

39. Ipak, kako je Sud to već istaknuo, pravična naknada se nužno računa na temelju štete, potencijalne [20] ili stvarne, uzrokovane nositeljima autorskih prava zbog uvođenja iznimke prava isključivog reproduciranja o kojem je riječ [21].

40. Odgovor na prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev valja dati s obzirom na te temeljne smjernice.

16 — Vidjeti, na kraju, presudu Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 19.) i navedenu sudsku praksu.

17 — Vidjeti presudu Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 33.).

18 — Vidjeti presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 36.) kao i ACI Adam i dr. (C-435/12, EU:C:2014:254, t. 49.).

19 — Vidjeti, na kraju, presudu Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 19., 20., 30. do 41., 57. i 59.) i navedenu sudsku praksu.

20 — Vidjeti, posebice, uvodnu izjavu 35. Direktive 2001/29 kao i presudu Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 39.).

21 — Presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 42.); Amazon.com International Sales e.a. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 47.); ACI Adam i dr. (C-435/12, EU:C:2014:254, t. 55.), kao i Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 21.).

41. U predmetnom slučaju, valja ponajprije uočiti da su obrisi iznimke reprografije i iznimke privatnog reproduciranja definirani u točkama (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29 prema iznimno oprečnim kriterijima [22]. Iznimka reprografije je „definirana" s obzirom na medij reproduciranja („na papiru ili sličnom mediju") i korištene načine reproduciranja („bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke"), dok je iznimka privatnog reproduciranja definirana s obzirom na medij reproduciranja („svi mediji"), ali pogotovo identitet autora reproduciranja („fizička osoba") i svrhu reproduciranja („za privatnu uporabu i u svrhu koja nije izravno ni neizravno komercijalna").

42. Ta pobliža određenja nisu stvarni kriteriji definicije dviju iznimaka, nego su to prije elementi koji omogućuju ograničenje okvira njihova područja i dakle određivanje u određenoj mjeri njihova područja primjene *ratione personae* i *ratione materiae*, ali sukladno izrazito različitim uvjetima i načinima.

43. Članak 5. stavak 2. točka (b) Direktive 2001/29, o kojem nije riječ u glavnom postupku, uglavnom definira, dvostruko ga ograničavajući, područje primjene *ratione personae* iznimke privatnog reproduciranja. Fizičke osobe su jedine ovlaštene reproducirati zaštićena djela na temelju privatnog reproduciranja samo za njihovu privatnu uporabu i u svrhu koja nije izravno ili neizravno komercijalna. Prema tome, pravičnu naknadu, do koje svako reproduciranje zaštićenog djela beziznimno mora dovesti, mogu primiti samo ti posljednje navedeni. Ta odredba ne ograničava, s druge strane, ili barem ne izričito, područje primjene *ratione materiae* iznimke privatnog reproduciranja. Ona samo u tom pogledu određuje da se primjenjuje bez obzira na to koji je medij korišten za reproduciranje. Istini za volju, upravo je, u stvarnosti, kako to i proizlazi iz sudske prakse Suda, članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 taj koji ograničava područje primjene *ratione materiae* iznimke privatnog reproduciranja samo na digitalno reproduciranje.

44. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29, o kojemu je jedino bila riječ u glavnom postupku, u bitnom definira, trostruko ga ograničavajući, područje primjene *ratione materiae* iznimke reprografije i posljedično i negativno, iznimke privatnog reproduciranja. Samo reproduciranje na papir ili sličan medij učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke, uz iznimku grafičkog izdanja glazbenog djela (notni materijal), spada u iznimku reprografije.

45. Kao što je to Sud i istaknuo, tekst članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 uspostavlja stoga razliku između medija reproduciranja, odnosno papira ili sličnog medija i sredstva korištenog za to reproduciranje, odnosno bilo koje fotografske tehnike ili nekog drugog postupka koji ima slične učinke [23].

46. Medij za reproduciranje mora biti papir, izričito određen ili bilo koji drugi „supstrat koji mora imati slična svojstva, odnosno usporediva i ekvivalentna onima koja ima papir" [24], što isključuje sve medije reproduciranja koji nisu analogni, dakle, osobito digitalne medije [25].

47. Sredstvo koje omogućuje reproduciranje na papiru ili sličnom mediju ne obuhvaća samo fotografsku tehniku, nego i „sve druge postupke koji imaju slične učinke", odnosno svako drugo sredstvo koje omogućuje da se dođe do rezultata sličnog onomu koji se dobiva fotografskom tehnikom, odnosno analognog prikaza nekog djela ili drugog zaštićenog predmeta [26]. Sud je stoga pobliže odredio da iznimka reprografije nije utemeljena na korištenoj tehnici, nego na očekivanom rezultatu [27].

22 — Kao što je to nezavisna odvjetnica Sharpston već istaknula u svojem mišljenju VG Wort e.a. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:34, t. 39.).

23 — Vidjeti presudu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 64.).

24 — *Ibidem*, t. 65.

25 — *Ibidem*, t. 67.

26 — *Ibidem*, t. 68.

27 — *Ibidem*, t. 69.

48. Također se može iz sudske prakse Suda zaključiti da funkcija fotokopiranja multifunkcionalnih pisača, koja omogućuje reproduciranje zaštićenih djela na papir , spada u iznimku reprografije iz članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, dok njihova funkcija skeniranja, koja omogućuje reproduciranje zaštićenih djela na elektronički medij, odnosno digitalizaciju objavljenih djela na papir, spada u iznimku privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) te direktive. Međutim, a kao što sam već i istaknuo [28], taj aspekt problematike ne ulazi u područje prethodnih pitanja postavljenih Sudu s obzirom na to da nacionalni zakonodavac nije predvidio tu pretpostavku, barem ne prije Reforme od 31. prosinca 2012., koja je stupila na snagu dana 1. prosinca 2013., nakon što je započeo postupak pred Sudom.

49. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 ne sadrži, s druge strane, nikakvo ograničenje u odnosu na svojstvo osobe koja izvršava reproduciranje niti u odnosu na cilj u kojem je izvršeno to reproduciranje. Prema tome, pravična naknada, koja se mora beziznimno plaćati na temelju iznimke reprografije za svako reproduciranje zaštićenog djela moraju uglavnom primiti sve osobe koje vrše reproduciranje [29].

50. Iz prethodne analize proizlazi da članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 izričito ne propisuje – što je pitanje postavljeno Sudu – niti službeno zabranjuje državama članicama, koje su odabrale provesti iznimku reprografije, da urede naplaćivanje pravične naknade za uporabu multifunkcionalnih pisača u svrhu reproduciranja zaštićenih djela s obzirom na cilj u kojem je izvršeno reproduciranje i svojstvo osobe koja izvršava to reproduciranje.

51. Osobito treba naglasiti da se ne može lakonski odgovoriti na prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev kako je takvo prilagođavanje isključeno zbog toga što članak 5., stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29, za razliku od njezina članka 5. stavka 2. točke (b), ne razlikuje svojstvo osobe koja izvršava reproduciranje od cilja s kojim je reproduciranje učinjeno, primjenom, zapravo, izreke prema kojoj nema mjesta razlikovanju tamo gdje zakon ne pravi razliku (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*).

52. Prvi zaključak prema kojemu me ova analiza navodi jest da države članice nemaju obvezu uspostaviti sustav naplaćivanja naknade namijenjen financiranju pravične naknade na temelju iznimke reprografije u smislu članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 o multifunkcionalnim pisačima i/ili njihovoj uporabi, koja se razlikuje ovisno o svojstvu osobe koja ih koristi i/ili cilja s kojim su korišteni.

53. Drugi zaključak koji treba iz toga izvući je, da države članice ipak mogu odlučiti uvesti jedan takav razlikovni sustav, pod uvjetom da je, međutim, navedena naknada i dalje u vezi sa štetom koju trpe nositelji prava uvođenjem te iznimke, što ukazuje na to da takvo razlikovanje počiva na objektivnim, transparentnim i nediskriminacijskim kriterijima [30], kako to i proizlazi detaljnije iz preispitivanja drugog prethodnog pitanja suda koji je uputio zahtjev u daljnjem tekstu.

54. Prema tome, predlažem Sudu da odgovori na prvo pitanje presuđujući da se članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 mora tumačiti na način da ne nameće nego da omogućuje državama članicama uspostavljanje sustava naplaćivanja naknade, namijenjene financiranju pravične naknade na temelju iznimke reprografije predviđene tom odredbom, za multifunkcionalne pisače i/ili njihovu uporabu, koja se razlikuje ovisno o svojstvu osobe koja ih koristi i/ili cilja s kojim su korišteni, pod uvjetom da je, s jedne strane, ta naknada i dalje u vezi sa štetom koju trpe nositelji prava uvođenjem te iznimke i s druge strane, da takvo razlikovanje počiva na objektivnim, transparentnim i nediskriminacijskim kriterijima.

28 — Vidjeti t. 29. do 31. ovog mišljenja.

29 — Važno je ovdje istaknuti da se čini da je to slučaj u glavnom predmetu, kao što to proizlazi iz razjašnjenja belgijske vlade.

30 — O tom zahtjevu vidjeti presudu Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 30. do 41.).

## V – **Određivanje paušalnih i razmjernih naknada namijenjenih financiranju pravične naknade (drugo pitanje)**

55. Svojim drugim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev u biti pita Sud moraju li se odredbe točaka (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29 tumačiti na način da ovlašćuju državu članicu na uspostavljanje, u svrhu financiranja pravične naknade iz ovih odredaba, sustava dvostruke paušalne i razmjerne naknade istih karakteristika poput onoga o kojemu je riječ u glavnom postupku, osobito u pogledu pravedne ravnoteže koju je ta država dužna zajamčiti između interesa različitih osoba o kojima je riječ.

56. Prije davanja odgovora na drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev, valja podsjetiti na glavne karakteristike paušalnih i razmjernih naknada o kojima je riječ u glavnom postupku, a nakon toga izložiti razjašnjenja koja je dostavio sud koji je uputio zahtjev.

### A – *Glavni elementi belgijskog sustava naplaćivanja paušalnih i razmjernih naknada*

57. Reproduciranje zaštićenih djela na temelju iznimke reprografije predviđene člankom 22. stavkom 1. točkom (4) ZAP-a omogućuje autorima i izdavačima [31] djela fiksiranih na grafičkom ili analognom mediju dobivanje pravične naknade koja je financirana paušalnom naknadom, predviđenom člankom 59. ZAP-a i razmjernom naknadom, predviđenom člankom 60. ZAP-a.

58. Paušalnu naknadu plaća proizvođač, uvoznik ili stjecatelj uređaja unutar Zajednice koji omogućuju reproduciranje zaštićenih djela, prilikom stavljanja u promet tih uređaja na državnom području. Članak 1. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. definira uvoznika i stjecatelja unutar Zajednice kao uvoznike i stjecatelje čija se trgovačka djelatnost sastoji od distribucije uređaja. Iznos te naknade, propisan člankom 2. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997., ovisi o najvećoj brzini reproduciranja predmetnog uređaja u crno-bijeloj boji. Za multifunkcionalne pisače iste vrste poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku (20 do 39 reproduciranja u minuti) taj je iznos 195,60 eura.

59. Obveznici plaćanja razmjerne naknade su fizičke ili pravne osobe koje ostvaruju reproduciranje zaštićenih djela ili ovisno o slučaju, umjesto fizičkih osoba, one osobe koje naplatno ili besplatno uređaj za reproduciranje učine dostupnim drugima [32] u trenutku ostvarenja reproduciranja zaštićenog djela [33]. Iznos naknade se izračunava ovisno o broju ostvarenih reproduciranja sa svakim uređajem i tarifi koja varira s obzirom na suradnju dužnika vezano za njezino naplaćivanje i koja iznosi 0,0201 eura po reproduciranju zaštićenih djela ako je dužnik surađivao i 0,0334 eura ako dužnik nije surađivao [34].

60. Ta suradnja je definirana u člancima 10. do 12. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997., koji je razlikovao standardiziranu suradnju, koja se primjenjuje na obrazovne ustanove ili ustanove za javnu posudbu [35], od općenite suradnje, koja se primjenjuje na druge dužnike [36], neovisno o njihovu svojstvu [37], po detaljnim rješenjima koja variraju s obzirom na specifične kriterije iz članka 12. stavka 3. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997.

31 — Treće prethodno pitanje suda koji je uputio zahtjev se odnosi upravo na ovaj dualitet korisnika pravične naknade.

32 — Vidjeti članak 60. LDA-a, na koji upućuje članak 1. točka (14) Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997., koji definira dužnika razmjerne naknade.

33 — Vidjeti članak 15. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997.

34 — Te stope su 0,0251 eura i 0,0151 eura po reproduciranju zaštićenog djela ostvarenog pomoću uređaja koje koriste obrazovne ustanove ili u ustanove za javnu posudbu. One se, osim toga, množe s dva za reproduciranja u boji.

35 — Članak 11. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. Ove ustanove su definirane u članku 1., točki (16) i (17) ovog Kraljevskog dekreta.

36 — Članak 12. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997.

37 — Vidjeti razjašnjenja dostavljena u izvještaju Kralju koja su prethodila Kraljevskom dekretu od 30. listopada 1997., *Moniteur belge*, str. 29874., 29895.

61. Da bi se moglo smatrati da je surađivao, dužnik razmjerne naknade mora, posebno i općenito, izvršiti svoje obveze davanja izjave za predmetno vremensko razdoblje društvu za upravljanje pravima i privremeno isplatiti razmjernu naknadu koja odgovara broju prijavljenih reproduciranja zaštićenih djela (općenita suradnja) ili broju reproduciranja zaštićenih djela određenog na temelju standardizirane ljestvice (standardizirana suradnja).

B – *Razjašnjenja suda koji je uputio zahtjev*

62. Sud koji je uputio zahtjev ponajprije naglašava da, u skladu sa sudskom praksom Suda, pravična naknada mora nužno biti izračunata na temelju kriterija štete uzrokovane autorima zaštićenih djela uvođenjem iznimke. Napominjući, međutim, da je Sud priznao da je za opravdanje primjene pravične naknade dostatna već sama sposobnost uređaja da izvršavaju reproduciranje, utvrđuje da je ostalo neodgovoreno pitanje u kojoj je visini moguće, odrediti takvu naknadu a da to ne bude učinjeno proizvoljno.

63. Taj sud osim toga ističe, zbog toga što države članice moraju uzeti u obzir najrelevantnije kriterije za određivanje iznosa pravične naknade, a da ne previde činjenicu da ona ne može biti odvojena od sastavnih elemenata štete, da se postavlja pitanje njihove mogućnosti ili obveze da ne predvide nikakvu naknadu u slučajevima kada je šteta minimalna.

64. Preispitujući nadalje belgijsko zakonodavstvo, taj sud utvrđuje da je upravo maksimalna brzina crno-bijelog reproduciranja u minuti bila uzeta u obzir kao najrelevantniji kriterij, a ne njegova namjena za domaću ili trgovačku uporabu ili tehničke karakteristike uređaja, kao što je različitost njegovih funkcija. On također ističe da, ako paušalna naknada ne može prelaziti određeni postotak cijene u odnosu na skeniranje, svako pozivanje na cijenu uređaja je isključeno za ostale uređaje, a osobito za multifunkcionalne uređaje, na koja se primjenjuje najviši mogući iznos koji bi se mogao primjenjivati.

65. Sud koji je uputio zahtjev iz toga zaključuje da je dopušteno pitati se nije li naplaćivanje paušalne naknade za multifunkcionalne pisače, koju plaćaju proizvođači, uvoznici i stjecatelji, zajedno s naplaćivanjem razmjerne naknade, koju plaćaju njihovi korisnici, viša od naknade štete nastale zbog uporabe tih pisača, te je li pravična i poštuje li pravednu ravnotežu između prava i interesa nositelja autorskih prava i korisnika zaštićenih predmeta.

C – *Analiza*

1. Dopuštenost

66. Ne treba previše raspravljati o dopuštenosti drugog prethodnog pitanja, koju je doveo u pitanje Reprobel, s obzirom na to da je neupitno. Doduše, glavni postupak tiče se uglavnom proizvođača multifunkcionalnih pisača koji su, u tom svojstvu, obveznici plaćanja samo paušalne, a ne razmjerne naknade. I dalje stoji, međutim, da se drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev istovremeno odnosi na dvije naknade razmatrane pojedinačno i na sustav dvostruke naknade kao cjeline.

2. Meritum

67. Valja započeti napominjući da, u pogledu područja primjene mjerodavnog nacionalnog prava i iz razloga izloženih u daljnjem tekstu, Sud ne može tumačiti odredbe članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29.

68. Važno je podsjetiti, nadalje, da se sudska praksa Suda koja se odnosi na iznimku privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29 može prenijeti, analogijom, na iznimku reprografije iz članka 5. stavka 2. točke (a) iste direktive, uz poštovanje temeljnog načela jednakog postupanja propisanog u članku 20. Povelje Europske unije o temeljnim pravima [38].

69. U predmetnom slučaju iz sudske prakse Suda proizlazi da pravična naknada ima za svrhu davanje na odgovarajući način nositeljima autorskih prava naknade za reproduciranje zaštićenih djela učinjeno bez davanja njihova ovlaštenja, na način da je treba smatrati protučinidbom za štetu koju trpe nositelji zbog reproduciranja [39]. Dakle, nužno mora biti izračunata na temelju kriterija štete uzrokovane nositeljima autorskih prava uvođenjem iznimke o kojoj je riječ, u ovom slučaju, iznimke reprografije [40].

70. Sud je također presudio da, u mjeri u kojoj odredbe Direktive 2001/29 ne uređuju eksplicitno to pitanje, države članice raspolažu široko marginom prosudbe za određivanje oblika, načina financiranja i naplaćivanja i eventualnu visinu te naknade [41].

71. Na državama članicama je, osobito, da odrede, na svojim područjima, najrelevantnije kriterije za osiguranje, u granicama nametnutim pravom Unije, poštovanja te iste direktive, uzimanjem u obzir okolnosti svakog pojedinog slučaja [42]. U tom pogledu mora biti pojašnjeno da to ne podrazumijeva da su države članice dužne „odabrati“ između i dalje neodređenih kriterija one koji su najrelevantniji, nego samo, uvažavajući ciljeve Direktive 2001/29 i šire, prava Unije, odrediti kriterije koje smatraju relevantnim.

72. Osim toga, slijedom činjenice da odredbe Direktive 2001/29 ne uređuju izričito ni pitanje dužnika pravične naknade, tako da države članice raspolažu širokom marginom prosudbe u tom pogledu [43], osoba koja je uzrokovala takvu štetu, odnosno koja je učinila reproduciranje zaštićenog djela bez dobivanja prethodnog ovlaštenja nositelja prava, dužna je, u načelu, popraviti pretrpljenu štetu financiranjem pravične naknade koja mora biti plaćena tom nositelju [44].

73. Sud je, međutim, priznao, s jedne strane, da u praksi može biti teško utvrditi osobe koje, svojim reproduciranjem, nanose štetu nositeljima isključivog prava reproduciranja i obvezivati ih na obeštećenje tih nositelja [45]. Naglasio je, s druge strane, da šteta koja može proizaći iz svake privatne uporabe, zasebno razmatrane, može biti minimalna i da zbog toga ne može postojati obveza plaćanja, u skladu s posljednjom rečenicom uvodne izjave 35. Direktive 2001/29 [46].

38 — Presuda VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 73.).

39 — Vidjeti presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 39. i 40.) kao i VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 75.).

40 — Vidjeti presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 42.) kao i Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 47.).

41 — Vidjeti uvodnu izjavu 35. Direktive 2001/29 i presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 37.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 20.), kao i Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 20.).

42 — Vidjeti presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 21. i 22.). Vidjeti također, analogijom, presudu VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, t. 35.).

43 — Vidjeti, za iznimku privatnog reproduciranja, presude Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, t. 23.) kao i Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 20.); za iznimku reprografije, presudu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 74.).

44 — Vidjeti presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 44. i 45.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 23.), kao i ACI Adam i dr. (C-435/12, EU:C:2014:254, t. 51.).

45 — Vidjeti presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 46.); Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, t. 27.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 24.), kao i Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 23.).

46 — Vidjeti presudu Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 46.).

74. Sud je, slijedom navedenog, priznao da države članice mogu uvesti – u cilju financiranja pravične naknade na temelju jedne ili druge iznimke – naknadu ne na teret korisnika opreme i uređaja za reproduciranje, koji izvršavaju reproduciranje zaštićenih djela uzrokujući štetu nositeljima prava, nego na teret osoba koje njima raspolažu i koje ih, na tom temelju, pravno ili činjenično, stavljaju na raspolaganje tim korisnicima ili posljednjima pružaju uslugu reproduciranja [47].

75. Ipak, kako bi zajamčio pravednu ravnotežu između interesa nositelja isključivog prava reproduciranja i interesa korisnika opreme i uređaja, takav sustav mora, ponajprije, omogućiti obveznicima da prebace iznos te naknade u cijenu stavljanja na raspolaganje korisnicima te opreme i uređaja ili u cijenu pružene usluge reproduciranja, tako da ti korisnici u konačnici snose teret naknade [48]. On mora, nadalje, počivati na postojanju nužne povezanosti između primjene naknade na navedenu opremu i uređaje i njihovu uporabu u svrhu reproduciranja zaštićenih djela [49], što može podrazumijevati nužnost jamčenja prava na povrat svake naknade koja je eventualno neopravdano naplaćena, koje će biti djelotvorno i neće pretjerano otežavati povrat [50].

76. Na drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev valja odgovoriti s obzirom na ta razjašnjenja, preispitujući ponajprije odvojeno paušalnu naknadu i razmjernu naknadu svaku za sebe, a nakon toga sustav pravične naknade u cjelini. Ne može se, naime, isključiti da paušalna i razmjerna naknada, uzete pojedinačno, odgovaraju gore navedenim zahtjevima, ali da su, uzete zajedno i kumulativno, nesrazmjerne i narušavaju „pravednu ravnotežu“ koju valja pronaći između interesa nositelja isključivog prava reproduciranja i interesa korisnika opreme ili uređaja za reprografiju.

77. Važno je, u tom pogledu, odmah istaknuti da dvije naknade, čija je svrha financiranje pravične naknade propisane člankom 5. stavkom 2. točkom (a) Direktive 2001/29 nastaju međutim, iz potpuno različitih logika. Paušalna naknada, naplaćena za opremu ili uređaje za reprografiju, počiva na procjeni potencijalne štete koju njihova uporaba može uzrokovati nositeljima prava i dakle, na *ex ante* prosudbi njihove sposobnosti da uzrokuju takvu štetu. Razmjerna naknada, nasuprot tomu, koja je naplaćena za prijavljena reproduciranja zaštićenih djela počiva na određivanju stvarne štete koju posljednji uzrokuju nositeljima prava i dakle, na *ex post* kvantifikaciji stvarne štete uzrokovane tim nositeljima.

a) Paušalna naknada

78. Paušalna naknada koju je uvelo belgijsko pravo ima dvije glavne karakteristike. S jedne strane, nju plaćaju bilo proizvođači bilo uvoznici, bilo stjecatelji opreme i uređaja za reprografiju, među kojima su multifunkcionalni pisači iz glavnog postupka, u trenutku njihova stavljanja u promet. S druge strane, njezin iznos se procjenjuje s obzirom na potencijalnu štetu koju uporaba ove opreme i uređaja u svrhu reproduciranja zaštićenih djela može uzrokovati nositeljima prava, samu štetu procijenjenu s obzirom na maksimalnu brzinu njihova crno-bijelog reproduciranja u minuti.

79. Paušalna naknada se razmatra, dakle, uglavnom kao prihod od stavljanja na tržište sve opreme i uređaja za reprografiju zaštićenih djela, koji je neizravno naplaćen od njihovih kupaca. Valja, naime, istaknuti da nije sporno da proizvođači, uvoznici i stjecatelji unutar Zajednice te opreme i uređaja za reprografiju, označeni kao obveznici plaćanja paušalne naknade, mogu njezin iznos prebaciti na

47 — Vidjeti, za iznimku privatnog reproduciranja, presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 46. i 50.); Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, t. 27. i 29.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 24.), kao i Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 23. i 43.); za iznimku reprografije, presudu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 76.).

48 — Vidjeti, za iznimku privatnog reproduciranja, presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 46. i 49.), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, t. 27. i 28.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 24. i 25.), kao i ACI Adam i dr. (C-435/12, EU:C:2014:254, t. 52.); za iznimku reprografije, presudu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 76. i 77.).

49 — Vidjeti, za iznimku privatnog reproduciranja, presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 28. i 33.).

50 — Vidjeti presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 30. do 34.).

njihove maloprodajne cijene, tako da je uvijek u konačnici plate konačni kupci, odnosno bilo osobe koje ih mogu koristiti za reproduciranje, osobito zaštićenih djela, bilo i osobe koje ih stavljaju na raspolaganje takvim osobama u okviru usluga reprografije i koje same mogu prebaciti iznos u cijenu navedenih usluga.

80. Kako su to istaknule austrijska i belgijska vlada, može se smatrati da je uvođenje takve paušalne naknade opravdano postojanjem objektivnih praktičnih poteškoća vezanih za utvrđivanje osoba koje ostvaruju reprografije zaštićenih djela i njihovo obvezivanje na plaćanje pravične naknade.

81. Mora se, u tom pogledu, naglasiti da okolnost da belgijsko zakonodavstvo propisuje također razmjernu naknadu koju se plaća na stvarnu uporabu opreme i uređaja za reprografiju ne može predstavljati, sama po sebi, dokaz da je uvođenje paušalne naknade neopravdano, u tome što bi otkrila izostanak svih praktičnih poteškoća vezano za naplaćivanje pravične naknade za reprografiju zaštićenih djela. Različito je, s druge strane, pitanje odgovara li dualitet sustava pravične naknade koji je uspostavio belgijski zakonodavac, odnosno zbroj paušalne i razmjerne naknade, zahtjevima pravedne ravnoteže koju postavlja Direktiva 2001/29, što ću preispitati u daljnjem tekstu.

82. I dalje stoji da paušalna naknada koju je uspostavilo belgijsko zakonodavstvo mora zajamčiti pravednu ravnotežu koju zahtijeva Direktiva 2001/29, što podrazumijeva trostruko preispitivanje.

83. Ta pravedna ravnoteža ne može, kao prvo, biti zajamčena osim ako postoji nužna poveznica između primjene paušalne naknade na opremu i uređaje za reprografiju i njihovu pretpostavljenu uporabu u svrhu reprodukcije zaštićenih djela.

84. U predmetnom slučaju, kada je paušalna naknada učinkovito naplaćena stavljanjem u promet sve opreme i uređaja koji se mogu koristiti u svrhu reprografije zaštićenih djela, u smislu članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, mora se u načelu pretpostaviti da je takva poveznica uspostavljena. Kako je Sud imao priliku naglasiti u drugom kontekstu, za osobe koje su pribavile multifunkcionalne pisače, poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, zakonito se pretpostavlja da od njih imaju koristi u cijelosti i da dakle iskorištavaju u cijelosti njihove funkcije na način da je samo njihovo svojstvo za ostvarivanje reprografija dovoljno za opravdanje primjene paušalne naknade [51].

85. Kao drugo, pravedna ravnoteža koju zahtijeva Direktiva 2001/29 također podrazumijeva preispitivanje ostaju li različite razine paušalne naknade propisane belgijskim zakonodavstvom u granicama koje nameće pravo Unije, osobito načelo razmjernosti.

86. Doduše, kako je već gore istaknuto, države članice raspolažu širokom marginom prosudbe za utvrđivanje, među ostalim, razine pravične naknade koju zahtijeva iznimka reprografije. Visina ostavljena na određivanje državama članicama nije, međutim, bezgranična. One moraju koristiti relevantne kriterije, vodeći računa o okolnostima svakog pojedinog slučaja [52] i jamčiti da izvršavanje njihove margine prosudbe nema negativan utjecaj na funkcioniranje unutarnjeg tržišta i ne čini povredu ciljeva Direktive 2001/29 [53]. U mjeri u kojoj pravična naknada i sustav na kojem počiva moraju biti povezani sa štetom uzrokovanom nositeljima prava zbog ostvarenih reproduciranja, njezinu visinu moraju, u načelu, propisati nadležna tijela uzevši u obzir relativnu važnost svojstva opreme ili uređaja za ostvarivanje reproduciranja zaštićenih djela [54].

51 — Vidjeti, analogijom sa stavljanjem na raspolaganje fizičkim osobama medija za snimanje koji mogu služiti reproduciranju zaštićenih djela na temelju privatnog reproduciranja, presude Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, t. 54. do 56.); Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 41. i 42.), kao i Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 24. i 25.).

52 — Vidjeti presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 21. i 22.).

53 — Vidjeti osobito uvodnu izjavu 31. Direktive 2001/29.

54 — Vidjeti presudu Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, t. 21. i 27.).

87. U predmetnom slučaju, na sudu koji je uputio zahtjev je da preispituje jesu li različite tarife koje propisuje belgijsko zakonodavstvo, koje su predmet stupnjevanja prema najvećoj brzini uređaja za fotokopiranje u minuti prilikom crno-bijelog kopiranja i koji, u slučaju multifunkcionalnih pisača, mogu dostići trostruku maloprodajnu cijenu, održavaju razuman odnos razmjernosti s potencijalnom štetom koju stavljanje na tržište tih uređaja predstavlja.

88. U tom pogledu, točno je da, kako je to belgijska vlada tvrdila, kriterij najveće brzine uređaja za fotokopiranje u minuti prilikom crno-bijelog kopiranja, na temelju kojeg su ustanovljene različite tarife paušalne naknade, čini kriterij koji, u određenoj mjeri, vodi objektivno računa o sposobnosti tih uređaja da prouzrokuju štetu. Točno je također da, u suprotnom, cijena opreme ili uređaja nije objektivni element o kojem bi trebalo voditi računa.

89. Nije međutim manje točno da potencijalna šteta koja nastaje kupnjom multifunkcionalnog pisača od strane fizičke osobe, kao onih o kojima je riječ u glavnom postupku, za svoju osobnu uporabu nije u ničemu usporediva s potencijalnom štetom koja nastaje kupnjom istog pisača od strane pravne osobe, poput javne knjižnice, u svrhu njegova iskorištavanja od strane osoblja te knjižnice ili nadalje, i *a fortiori*, njegova stavljanja na javno raspolaganje. Isto tako, u pogledu usporedivih brzina kopiranja, sposobnost da multifunkcionalni pisač prouzroči štetu nije, vodeći računa upravo o različitosti njegovih funkcija i uporaba, ni u čemu usporediva s istom takvom sposobnošću stroja posebno predviđenog za masovno kopiranje.

90. Pravedna ravnoteža koju zahtijeva Direktiva 2001/29, koja implicira da razina paušalne naknade nije u potpunosti odvojena od konstitutivnih elemenata štete uzrokovane nositeljima prava [55], je stoga nesporno više zajamčena, ako bi se vodilo računa o njoj, osim kriterija brzine umnožavanja, o drugim objektivno procjenjivim elementima, kao što je narav ili odredište opreme ili uređaja koji su stavljeni u promet, na koje se belgijska vlada u svojim očitovanjima posebno pozvala, ali koje je isključila.

91. U najmanju ruku, zakonodavčeva procjena opsega štete koju mogu prouzročiti oprema i uređaji za reprografiju morala bi se oslanjati na druge elemente, objektivne i ažurirane, posebno one statističke naravi, pomoću kojih bi bilo moguće uspostaviti određenu sukladnost između različitih tarifa paušalne naknade i važnosti potencijalne štete svake vrste opreme ili uređaja.

92. Valja, u tom pogledu, primijetiti da tarifa koja se primjenjuje na multifunkcionalne pisače koji su sposobni proizvesti od 20 do 39 crno-bijelih umnožavanja u minuti, odnosno 195,60 eura, povezanoj s tarifom za razmjernu naknadu koja se primjenjuje za svako umnožavanje zaštićenog djela na osobu koja je surađivala, odnosno 0,0201 eura odgovara ostvarivanju nekih 9731 umnožavanja zaštićenih djela. Međutim, belgijska vlada nije dostavila nijedan detaljan pokazatelj koji bi mogao „opravdati“ realnu mogućnost da uporaba multifunkcionalnog pisača od strane fizičke osobe za njezinu vlastitu uporabu može uzrokovati tako značajnu štetu.

93. Valja, u predmetnom slučaju, naglasiti da je belgijska vlada tvrdila da se uvođenje paušalne naknade oslanja na prethodne studije o kojima je vodila računa u izvještaju Kralju koji je prethodio Kraljevskom dekretu od 30. listopada 1997. U predmetnom slučaju, taj izvještaj pruža neke statistike iz tog vremena o različitim vrstama opreme i uređaja za reprografiju podvrgnutih paušalnoj naknadi, razlikujući uređaje za fotokopiranje, telefakse, uređaje za umnožavanje i tiskarske ofsetne strojeve te naznačujući za svaku vrstu broj korištenih uređaja, njihovu prosječnu prodajnu cijenu i broj nastalih primjeraka. Detaljno obrazlaže, osim toga, da „se iznos paušalne naknade prilagođava ovisno o stvarnom korištenju uređaja na tržištu“ na temelju, u bitnome, „podataka koje dostavljaju predstavnici proizvođača“. To uzimanje u obzir korištenja uređaja vidljivo je ipak samo u klasifikaciji u sedam kategorija definiranih ovisno o brzini crno-bijelog umnožavanja po minuti.

55 — Posuđujem izraz korišten od strane Suda u pogledu članka 5. stavka 1. Direktive Vijeća 92/100/EEZ od 19. studenoga 1992. o pravu na najam i zajam i o pravima srodnima autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva (SL L 346, t. 61.) [neslužbeni prijevod]; vidjeti presudu VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, t. 37.).

94. Osim toga, Sud ne raspolaže studijama koje je društvo koje upravlja pravima moralo periodično izraditi, primjenom članka 26. stavka 1. Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. i kojim se trebao sakupiti određen broj statistički točnih podataka, osobito o količini ostvarenih umnožavanja zaštićenih djela i njihovoj podjeli po sektoru djelatnosti.

95. Na sudu koji je uputio zahtjev je, međutim, da u svakom slučaju procijeni sve okolnosti o kojima je riječ. Na njemu je da, ponajprije, procijeni relevantnost kriterija definiranog od strane zakonodavca za određivanje tarifa paušalne naknade i da iz toga izvuče posljedice. Na njemu je, nadalje, da ocijeni mogu li se različite tarife paušalne naknade smatrati razumnima u odnosu na opsegom potencijalne štete uzrokovane nositeljima prava stavljanjem u promet multifunkcionalnih pisača o kojima je riječ u glavnom postupku.

96. Pravedna ravnoteža koju zahtijeva sudska praksa Suda podrazumijeva, konačno i kao treće, da se preispita mora li paušalna naknada, u svakom slučaju, biti popraćena mogućnošću dobivanja povrata eventualno neopravdano plaćene paušalne naknade [56].

97. U tom pogledu mora biti istaknuto da Sud nije do tog dana, postavio takav zahtjev povrata osim u izrazito određenom kontekstu, u predmetnom slučaju u kontekstu prihoda koji se ubire na prodaju medija reproduciranja na temelju iznimke privatnog reproduciranja iz članka 5. stavka 2. točke (b) Direktive 2001/29. Međutim, situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku nije potpuno ista onoj o kojoj je riječ u predmetu Amazon.com International Sales i dr.

98. Doduše, poput medija reproduciranja o kojima je riječ u tom posljednje navedenom predmetu, multifunkcionalni pisači služe po svojoj prirodi izrazito različitim uporabama, od kojih su neke, poput otiska osobnih dokumenata, potpuno nepovezane s reprografijom zaštićenih djela. Bilo bi, prema tome, suprotno pravednoj ravnoteži koju zahtijeva Direktiva 2001/29 da se osobama koje ne koriste takve multifunkcionalne pisače u svrhu reproduciranja zaštićenih djela, nameće plaćanje takve naknade.

99. Valja, međutim, imati na umu također da je područje koje se odnosi na iznimku privatnog reproduciranja, što je bilo navedeno u okviru ispitivanja prvog prethodnog pitanja, mnogo više ograničeno *ratione personae* od područja koje se odnosi na iznimku reprografije. Iznimka privatnog reproduciranja koristi samo fizičkim osobama koje žele izraditi kopije zaštićenih djela u privatne svrhe, na način da je relativno jednostavno uspostaviti sustav prihoda za privatnu kopiju na svim medijima pohranjivanja zajedno s mehanizmom koji omogućuje povrat osobama koje ga zakonito zahtijevaju.

100. S druge strane, reproduciranje zaštićenih djela na temelju iznimke reprografije mora, u načelu, dovesti do pravične naknade neovisno o tome koja osoba izvršava reproduciranje. Kako to tvrdi austrijska vlada, nadzor uporabe multifunkcionalnih pisača u svrhu reproduciranja zaštićenih djela od strane svake fizičke ili prave osobe koje su ih stekle stvara značajne praktične poteškoće, upravo one koje su temelj same dopuštenosti paušalne naknade.

101. Prema tome, za okolnost da paušalna naknada nije popraćena mehanizmom povrata ne može se, po sebi, smatrati da ugrožava pravednu ravnotežu koju zahtijeva Direktiva 2001/29. Posve različito je, s druge strane, pitanje može li nedostatak mehanizma povrata paušalne naknade osobama koje su pozvane platiti razmjernu naknadu narušiti navedenu ravnotežu, i to je pitanje koje preispitujem u daljnjem tekstu.

56 — Vidjeti presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 30. do 32.).

b) Razmjerna naknada

102. Razmjerna naknada koju je uvelo belgijsko zakonodavstvo se u biti predstavlja kao prihod od uporabe ili učinkovitog korištenja sve opreme i uređaja pomoću kojih se može izvršavati reprografija zaštićenih djela, kao što su multifunkcionalni pisači o kojima je riječ u glavnom postupku, čiji je iznos uglavnom određen s obzirom na realnu štetu koju je ta uporaba ili korištenje stvarno uzrokovala nositeljima prava. Ona je, zapravo, bilo izravno plaćena od strane stjecatelja/korisnika opreme i uređaja za reprografiju koji izvršavaju reproduciranje zaštićenih djela, bilo na njih prebačena od strane osoba koje im takvu opremu i uređaje stavljaju na raspolaganje. Njezin je iznos, osim toga, određen, u slučaju potrebe, na temelju samih izjava korisnika opreme i uređaja za reprografiju, odnosno izjave u kojoj se detaljno navodi broj reproduciranja zaštićenih djela izvršenih u predmetnom vremenskom razdoblju ili pružanjem potrebnih naznaka u tom pogledu.

103. Može, dakle, na prvi pogled, biti smatrano da, stavljajući tako izravno i neizravno razmjernu naknadu na teret korisnika opreme i uređaja za reprografiju razmjerno reproduciranju zaštićenih djela koje izvršavaju, belgijsko zakonodavstvo osigurava pravično naplaćivanje kako za nositelje prava tako i za korisnike naknade koju zahtijeva Direktiva 2001/29 i odgovara, dakle, zahtjevima pravedne ravnoteže koje posljednja postavlja.

104. Važno je, međutim, naglasiti da je područje primjene *ratione personae* razmjerne naknade sporno među strankama. Belgijska vlada zapravo tvrdi da naknadu ne plaćaju pojedini korisnici opreme i uređaja za reprografiju, a da međutim nije pružila dokaze koji bi opravdavali tvrdnju koja ne proizlazi iz belgijskog zakonodavstva. Reprobel je potvrdio na raspravi da razmjerna naknada nije zahtijevana od velikih korisnika ili fotokopirnica, odnosno poslovnih ljudi koji u velikom opsegu koriste reproduciranje, navodeći da je tu naknadu praktično i pravno nemoguće naplatiti od pojedinaca, jer bi nadzor koji bi se time podrazumijevao bio suprotan pravu na poštovanje privatnog života. Prema mišljenju Epsona, s druge strane, ta se naknada primjenjuje bez razlike s obzirom na korisnika ili ciljeve reproduciranja.

105. Mora se, u tom pogledu, istaknuti da nije na Sudu da tumači nacionalno pravo, tako da sudu koji je uputio zahtjev može samo uputiti zadatak da preispita to pitanje, budući da je napomenuto da u odnosu na marginu prosudbe kojom raspolažu države članice za određivanje dužnika pravične naknade, zaključak tog suda u tom pogledu treba imati utjecaja samo na procjenu kompatibilnosti zbroja paušalne i razmjerne naknade sa zahtjevima Direktive 2001/29.

106. To su, međutim, načini za određivanje iznosa razmjerne naknade, koji se razlikuju ovisno o suradnji korisnika, i koji zahtijevaju posebnu pažnju. Epson i Komisija pogotovo tvrde da je ta suradnja nije povezana sa štetom, na način da je razmjerna naknada nesrazmjerna i narušava pravednu ravnotežu koju zahtijeva Direktiva 2001/29.

107. Mora se, u tom pogledu, ponovno podsjetiti da države članice raspolažu širokom marginom za prosudbu za određivanje iznosa pravične naknade kao i načina njezina naplaćivanja. Također stoji da razlika u tarifi koja se primjenjuje na dužnike razmjerne naknade, ovisno o tome surađuju li ili ne u njezinu naplaćivanju, mora biti opravdana objektivnim i razumnim kriterijem koji je razmjeran cilju koji se želi postići.

108. U predmetnom slučaju, razmjerna naknada, koja ima za cilj financirati pravičnu naknadu koju zahtijeva članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29, počiva na određivanju broja umnožavanja zaštićenih djela koje izvršavaju korisnici opreme i uređaja za reprografiju u određenom vremenskom razdoblju i stoga izrazito ovisi o njihovoj suradnji.

109. U pogledu njezina cilja, sredstva koja mogu biti zakonito primijenjena radi postizanja navedenog cilja kao i troškova koji zbog te provedbe mogu nastati, ne proizlazi da je izmjena iznosa razmjerne naknade naplaćene za svako reproduciranje ovisno o suradnji navedenih korisnika, sama po sebi, potpuno proizvoljna ili očito nerazumna.

110. Belgijska vlada nije međutim dostavila nikakva razjašnjenja o dokazima koji mogu opravdati gotovo udvostručenje iznosa koji se primjenjuju. Ni u ZAP-u ni u Kraljevskom dekretu od 30. listopada 1997. niti u izvještaju Kralju koji je prethodio tom dekretu ničim se ne nastoji dokazati da je ta razlika objektivno opravdana dodatnim troškovima inherentnima naplati razmjerne naknade u slučaju nepostojanja suradnje dužnika, stav koji je istaknuo Conseil d'État u svojem mišljenju od 9. srpnja 1997. o nacrtu Kraljevskog dekreta konačno donesenog dana 30. listopada 1997.[57].

111. Na sudu koji je uputio zahtjev je, međutim, da preispita uzevši u obzir razjašnjenja koja je dostavila belgijska vlada, je li ta razlika u iznosu objektivno opravdana i razmjerna cilju koji se želi postići.

c) Sustav dvostruke naknade u cijelosti

112. Ostaje za preispitati pitanje mora li se Direktiva 2001/29 tumačiti na način da se protivi dvostrukom sustavu paušalne i razmjerne naknade koji je uspostavio belgijski zakonodavac. Radi se, točnije, o preispitivanju može li se to smatrati zakonitim, s obzirom na zahtjeve pravedne ravnoteže koje postavlja Direktiva 2001/29, kumulativno naplaćivanje razmjerne naknade od osoba koje koriste opremu ili uređaj za reprografiju, izračunate ovisno o broju reproduciranja zaštićenih djela koja su stvarno izvršena tijekom određenog vremenskog razdoblja i dakle, pozvanih da naknade štetu koju stvarno trpe nositelji prava, iako se smatra da su u te iste osobe već izravno ili neizravno platile paušalnu naknadu, naplaćenu u trenutku kupnje korištene opreme ili uređaja.

113. Valja, u tom pogledu, odmah podsjetiti, kako to i proizlazi iz prethodno navedenog, da država članica načelno može –u mjeri u kojoj kako načini naplaćivanja tako i iznos pravične naknade spadaju u marginu prosudbe koja joj je priznata – financirati pravičnu naknadu na temelju iznimke reprografije naplatom bilo paušalne bilo razmjerne naknade, pod uvjetom da ne narušavaju pravednu ravnotežu između interesa nositelja isključivog prava reproduciranja i korisnika opreme ili uređaja za reprografiju koju zahtijeva Direktiva 2001/29.

114. S druge strane, kumulativno naplaćivanje paušalne naknade od iste osobe na temelju kupnje opreme ili uređaja za reprografiju i razmjerne naknade na temelju učinkovite uporabe te opreme ili tog uređaja u svrhu reproduciranja zaštićenih djela nije, u načelu, dopušteno u pogledu zahtjeva pravedne ravnoteže koju zahtijeva Direktiva 2001/29[58].

115. Naime, ako belgijsko zakonodavstvo predviđa naplaćivanje razmjerne naknade, za koju se smatra da odgovara stvarnoj šteti koju trpe nositelji prava zbog stvarnog korištenja opreme i uređaja za reprografiju u svrhu reproduciranja zaštićenih djela, naplaćivanje dodatne paušalne naknade od iste osobe, a koja odgovara potencijalnoj šteti koju je stavljanje na tržište te iste opreme i uređaja navodno uzrokovalo nositeljima prava, ne može se, u načelu, smatrati kao da udovoljava zahtjevima pravedne ravnoteže koju zahtijeva Direktiva 2001/29.

57 — Vidjeti komentar članka 6. *Moniteur belge* od 7. studenog 1997., str. 29910.

58 — Važno je, između ostalog, istaknuti u tom pogledu da belgijska vlada nije pružila nijedan dokaz koji bi mogao objektivno opravdati da su samo pravne osobe obvezne platiti kumuliranu paušalnu i razmjernu naknadu, za razliku od fizičkih osoba, koje nisu obveznici plaćanja razmjerne naknade.

116. Naime, ako je točno da, kao što je već naglašeno u više navrata [59], države članice raspolažu širokom marginom prosudbe za određivanje oblika, načina financiranja i eventualne razine pravične naknade koju zahtijeva Direktiva 2001/29, izvršavanje ovlasti koja im pripada nije neograničeno i mora u svakom slučaju jamčiti poštovanje pravedne ravnoteže koju zahtijeva navedena direktiva. Nacionalni zakonodavac ne može, među ostalim, izvršavati navedenu ovlast ne poštujući načela nediskriminacije ili na proizvoljan način. Nametanjem u određenim okolnostima osobama koje koriste, u svrhu reproduciranja zaštićenih djela, opremu ili uređaje za reprografiju, obvezu da sukcesivno, bez drugih upozorenja, plaćaju paušalnu i razmjernu naknadu, belgijski zakonodavac narušava, neopravdano, pravednu ravnotežu koju mora održavati između prava i interesa nositelja autorskih prava i tih navedenih osoba.

117. U konačnici, ta razmjerna naknada, koja jamči u najboljem slučaju pravednu ravnotežu koju zahtijeva Direktiva 2001/29, u mjeri u kojoj je određena ovisno o realnoj šteti koju u načelu stvarno trpe nositelji prava, ne može biti naplaćena osim pod uvjetom da je ustanovljeno da je njezin iznos određen stvarno vodeći računa o već plaćenoj paušalnoj naknadi ili pod uvjetom da njezin dužnik može dobiti bilo povrat paušalne naknade koju je izravno platio prilikom stjecanja korištene opreme ili uređaja za reprografiju, istovremeno ili *a posteriori*, bilo smanjenje iznosa koji je neizravno platio na temelju te paušalne naknade.

118. Sva druga suprotna rješenja podrazumijevaju, naime, gotovo nužno da je ista osoba pozvana na dvostruko plaćanje pravične naknade koju zahtijeva članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29, što nije u skladu s pravednom ravnotežom koju ona zahtijeva. Međutim, nije rečeno i ništa u spisu ne omogućuje Sudu da utvrdi da belgijsko zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku ispunjava prvi ili taj drugi uvjet. Na nacionalnom je sudu, međutim, da provede provjere koje se nameću u tom pogledu i da iz toga izvede zaključke.

d) Zaključak

119. Prethodno navedeno me navodi na tri slijedeća zaključka.

120. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi, u načelu, nacionalnom zakonodavstvu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku koje predviđa, u svrhu financiranja pravične naknade koja se plaća na temelju iznimke reprografije iz te odredbe, naplaćivanje paušalne naknade stavljanjem u promet opreme i uređaja za reprografiju od njihovih proizvođača, uvoznika ili stjecatelja, pod uvjetom, kao prvo, da se ta naplata izvršava na dosljedan i nediskriminirajući način, kao drugo, da posljednji mogu prebaciti iznos te naknade čiji su obveznici na korisnike te opreme i uređaja i kao treće, da je njezin iznos razuman u odnosu na visinu potencijalne štete koje to stavljanje u promet može uzrokovati nositeljima prava, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

121. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi, u načelu, nacionalnom zakonodavstvu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku koje predviđa, u cilju financiranja pravične naknade koja se plaća na temelju iznimke reprografije iz te odredbe, naplaćivanje od fizičkih i pravnih osoba koje koriste opremu i uređaje za reprografiju u svrhu reproduciranja zaštićenih djela ili umjesto prvih od onih koji stavljaju takvu opremu i uređaje drugima na raspolaganje, razmjerne naknade određene množenjem broja ostvarenih reproduciranja s jednom ili više tarifa, pod uvjetom, kao prvo, da se ta naknada plaća na dosljedan i nediskriminirajući način i kao drugo, da razlika u tarifama koje se primjenjuju počiva na objektivnim, razumnim i razmjernim kriterijima, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

59 — Vidjeti osobito t. 38. i 70. ovog mišljenja.

122. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi, u načelu, nacionalnom zakonodavstvu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku koje nameće, u svrhu financiranja pravične naknade koja se plaća na temelju iznimke reprografije, sukcesivno i kumulativno naplaćivanje od iste osobe paušalne naknade na kupnju opreme ili uređaja za reprografiju, nakon toga i razmjerne naknade na njezinu uporabu u svrhu reproduciranja zaštićenih djela, bez stvarnog uzimanja u obzir, u okviru razmjerne naknade, iznosa plaćenog na temelju paušalne naknade ili bez predviđanja mogućnosti da ta osoba dobije povrat ili smanjenje paušalne naknade koja se plaća.

## VI – **Korisnici naknade (treće pitanje)**

123. Trećim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev pita Sud mora li se članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 tumačiti na način da ovlašćuje države članice da dodijele polovinu pravične naknade predviđene tom odredbom izdavačima djela koja su stvorili autori, bez obveze izdavača da omoguće autorima, pa i neizravno, da koriste dio te naknade.

124. U skladu s člankom 2. točkom (a) Direktive 2001/29 autori imaju isključivo pravo odobrenja ili zabrane izravnog ili neizravnog reproduciranja svojih djela, privremenog ili stalnog, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično.

125. Izdavači, dakle, nisu nositelji isključivog prava reproduciranja zaštićenog Direktivom 2001/29, za razliku od, primjerice, proizvođača fonograma ili proizvođača prvih fiksiranja filmova, obuhvaćenih točkama (c) i (d) članka 2. te direktive, čije se nužne investicije za stvaranje proizvoda kao što su fonogrami, filmovi ili multimedijski proizvodi smatraju znatnima i dakle, takvima da opravdavaju primjerenu pravnu zaštitu [60].

126. Valja također istaknuti da članak 4. Direktive 2001/29 zadržava samo autorima isključivo pravo odobrenja ili zabrane svih oblika distribucije u javnosti, prodajom ili na drugi način, izvornika njihovih djela ili njihovih primjeraka.

127. Izdavači ne mogu, prema tome, u načelu, biti korisnici pravične naknade na temelju iznimaka navedenog isključivog prava reproduciranja, predviđenih u točkama (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29, koja mora biti plaćena samo nositeljima prava iz članka 2. navedene direktive ili, barem, ne moraju koristiti nikome osim tim nositeljima prava ili njihovim pravnim sljednicima.

128. Sud je, naime, presudio da Direktiva 2001/29 ne nameće državama članicama da nositeljima prava ili njihovim pravnim sljednicima plate cjelokupnu pravičnu naknadu u novcu niti im zabranjuje da predvide, u okviru široke margine prosudbe kojom raspolažu, da jedan dio te iste naknade bude dodijeljen u obliku neizravne naknade, putem socijalnih i kulturnih ustanova osnovanih u njihovu korist, pod uvjetom, ipak, da te ustanove njima stvarno donose korist i da njihovi načini djelovanja nisu diskriminatorni [61].

129. Takav sustav neizravnog naplaćivanja pravične naknade odgovara jednom od ciljeva primjerene pravne zaštite prava intelektualnog vlasništva iz Direktive 2001/29 koji je, kao što to i proizlazi iz njezinih uvodnih izjava 10. i 11., da europska kulturna proizvodnja i stvaralaštvo imaju osigurana nužna sredstava koja im omogućuju ostvarivanje njihova kreativnog i umjetničkog rada kao i očuvanje autonomije i digniteta stvaratelja i tumača [62].

60 — Vidjeti uvodnu izjavu 10. Direktive 2001/29.

61 — Vidjeti presudu Amazon.com International Sales i dr. (C-521/11, EU:C:2013:515, t. 49., 50. i 53.).

62 — *Ibidem*, t. 52.

130. Međutim, izdavači nisu nikako slični socijalnim i kulturnim ustanovama osnovanim u korist autora te nije nigdje rečeno, niti *a fortiori* dokazano, da naknada isplaćena autorima stvarno, u konačnici, koristi autorima.

131. Prema tome, članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se protivi tomu da države članice pripisuju dio pravične naknade predviđene tom odredbom izdavačima djela koja su stvorili autori, bez obveze izdavača da omoguće autorima, pa i neizravno, da koriste dio te naknade.

132. Međutim, sukladno razjašnjenjima koja su dostavili belgijska vlada i Reprobel, naknada koja se plaća izdavačima je naknada *sui generis* koju je belgijski zakonodavac uveo na margini Direktive 2001/29, iz specifičnih razloga političke kulture.

133. U tom pogledu, valja istaknuti, ponajprije, da belgijska vlada uopće ne tvrdi da ta pravična naknada *sui generis* spada u uvodnu izjavu 36. Direktive 2001/29[63], da ona naknađuje, primjerice, štetu koja proizlazi iz „posebnih akata reprodukcije koje izvršavaju biblioteke dostupne javnosti, obrazovne ustanove ili muzeji ili arhive, koji ne traže nikakvu izravnu ili neizravnu trgovačku ili gospodarsku prednost“ iz članka 5. stavka 2. točke (c) te direktive.

134. Valja, zatim, naglasiti da tumačenje belgijskog zakonodavstva koje brane Reprobel i belgijska vlada, koje ne proizlazi iz odluke o upućivanju zahtjeva, u bitnom počiva na pripremnim radovima Kraljevskog dekreta od 30. listopada 1997. Izvještaj Kralju koji prethodi tom kraljevskom dekretu naznačuje, naime[64], u svojoj točki 2.1., da su izvorni nositelji prava na naknadu autori i izdavači, pri čemu je autor definiran člankom 6. prvim stavkom ZAP-a kao fizička osoba koja stvara djelo. Također pojašnjava da, ako ZAP ne definira izdavača, on mu priznaje pravo na naknadu *ab initio*, koja ne može biti povezana s pravom autora.

135. Može se također primijetiti da je, u svojem mišljenju od 9. srpnja 1997. o nacrtu Kraljevskog dekreta konačno donesenog dana 30. listopada 1997., Conseil d'État, sa svoje strane, jednostavno naveo da naknada predviđena člankom 59. ZAP-a, koja se plaća zbog reproduciranja zaštićenih djela, mora biti plaćena autorima i izdavačima čija su djela reproducirana i dodijeljena u jednakim dijelovima autorima i izdavačima u skladu s člankom 61. trećim stavkom ZAP-a.

136. Belgijski zakonodavac je, dakle, putem članaka 59. do 61. ZAP-a, s jedne strane, uveo u korist autora pravičnu naknadu predviđenu člankom 5. stavkom 2. točkom (a) Direktive 2001/29 i s druge strane, u korist izdavača specifičnu naknadu, pri čemu su obje naplaćene istovremeno i na isti način.

137. Valja, u pogledu ovih tvrdnji, podsjetiti da u okviru prethodnog postupka nije na Sudu ni da tumači nacionalno pravo niti, *a fortiori*, da procjenjuje istinitost tumačenja od strane države članice njezina vlastitog nacionalnog prava. Dakle, na sudu koji je uputio zahtjev je da odredi uvodi li nacionalno zakonodavstvo pravilno naknadu svojstvenu izdavačima, različitu od pravične naknade koja se plaća autorima primjenom članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29.

138. Iz te perspektive, mora se smatrati da se treće pitanje suda koji je uputio zahtjev vraća na pitanje mora li se Direktiva 2001/29 tumačiti na način da je protivna tomu da države članice uvode, na margini svojih zahtjeva, specifičnu naknadu u korist izdavača zaštićenih djela, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.

139. Procjenjujem da to pitanje zahtijeva, u načelu, niječan odgovor, međutim putem pojašnjenja.

63 — Ta uvodna izjava pojašnjava da «države članice mogu predvidjeti pravičnu naknadu za nositelje prava i kada primjenjuju fakultativne odredbe o iznimkama ili ograničenjima koje ne zahtijevaju tu naknadu».

64 — Vidjeti, pod II – Mécanisme de la licence légale, t. 2.1., str. 29878.

140. Naime, Direktiva 2001/29 koja, kako njezin naslov to i navodi, usklađuje samo neke aspekte autorskih i srodnih prava, ne sadržava nijednu odredbu koja se protivi pravu država članica da uvedu specifičnu naknadu u korist izdavača, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, namijenjenu naknadi štete koju izdavači trpe zbog stavljanja na tržište i uporabe opreme i uređaja za reprografiju.

141. Moglo bi biti drugačije samo pod pretpostavkom da je utvrđeno da uvođenje te specifične naknade u korist izdavača negativno utječe na pravičnu naknadu koja se plaća autorima primjenom Direktive 2001/29. Međutim, imajući na umu da države članice raspolažu širokom marginom prosudbe za određivanje, osobito, iznosa pravične naknade predviđene točkama (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29, mora se istaknuti da iz spisa ne proizlazi i da nije navedeno da se naplaćivanje i plaćanje same naknade izdavačima čini na štetu pravične naknade koja se plaća izdavačima.

142. Na sudu koji je uputio zahtjev je, međutim, da u tom pogledu napravi potrebne provjere.

143. Prema tome, Direktiva 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi tomu da države članice uvedu specifičnu naknadu u korist izdavača, namijenjenu naknadi štete koju ti posljednji trpe zbog stavljanja na tržište i uporabe opreme i uređaja za reprografiju, pod uvjetom da se naplaćivanje i plaćanje te naknade ne čini na štetu pravične naknade koja se plaća autorima primjenom točaka (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29. Na sudu koji je uputio zahtjev je da napravi nužne provjere u tom pogledu.

## VII – **Naplaćivanje pravične naknade na grafičke prikaze glazbenih djela (četvrto pitanje)**

144. Svojim četvrtim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev pita u biti mora li se članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 tumačiti na način da odobrava državama članicama da uspostave sustav naplaćivanja pravične naknade koji može pokriti kopiranje grafičkih izdanja glazbenih djela i falsificiranih reproduciranja.

145. Odgovor na to pitanje zahtijeva razlikovanje reprografije grafičkih izdanja glazbenih djela od reprografije falsificiranih reproduciranja.

146. Naime, ponajprije, Sud je, u svojoj presudi ACI Adam i dr.[65], presudio da se članak 5. stavak 2. točka (b) Direktive 2001/29, u svezi sa stavkom 5. tog članka mora tumačiti na način da se protivi nacionalnom zakonodavstvu koje ne razlikuje situaciju u kojoj je izvor iz kojega je reproduciranje za privatnu uporabu ostvareno zakonito za razliku od onog izvora koji je nezakonit. Tu presudu je potvrdila presuda Copydan Båndkopi[66]. Procjenjujem da se, analogijom i iz istih razloga, članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 mora tumačiti u istom smislu vezano za reprografiju falsificiranih reproduciranja.

147. Potom, članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 izričito isključuje grafička izdanja glazbenih djela iz polja primjene iznimke od reprografije. Direktiva 2001/29, ipak, i iz razloga koji su u biti identični onima koje je istaknuo Sud u svojoj presudi Copydan Båndkopi[67], se ne može tumačiti na način da državama članicama dopušta uspostavu sustava naplaćivanja pravične naknade koja može pokriti kopiranje grafičkih izdanja glazbenih djela.

65 — C-435/12, EU:C:2014:254, t. 20. do 58.

66 — C-463/12, EU:C:2015:144, t. 74. do 79.

67 — C-463/12, EU:C:2015:144, t. 74. do 79.

148. Predlažem Sudu, slijedom navedenog, da presudi da se članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 mora tumačiti na način da se protivi tomu da države članice uspostave sustav naplaćivanja pravične naknade koja može pokriti umnožavanje grafičkog prikaza glazbenih djela i falsificiranih reproduciranja.

## VIII – **Zaključak**

149. Predlažem Sudu, slijedom navedenog, da na četiri prethodna pitanja koja je uputio cour d'appel de Bruxelles odgovori presuđujući:

1. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu se mora tumačiti na način da ne nameće nego dopušta državama članicama da uspostave sustav naplaćivanja naknade, namijenjene financiranju pravične naknade na temelju iznimke reprografije predviđene tom odredbom, na multifunkcionalne pisače i/ili njihovu uporabu, koji se razlikuju po svojstvu osobe koja ih koristi i/ili po cilju s kojim su korišteni, pod uvjetom, s jedne strane, da je ta naknada i dalje u vazi sa štetom koju trpe nositelji prava zbog uvođenja te iznimke i, s druge strane, da takvo razlikovanje počiva na objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima.

2. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi, u načelu, nacionalnom zakonodavstvu poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku koje u svrhu financiranja pravične naknade koja se plaća na temelju iznimke reprografije primjenom te odredbe propisuje:

   — bilo naplaćivanje paušalne naknade za stavljanje u promet opreme i uređaja za reprografiju od njihovih proizvođača, uvoznika ili stjecatelja, pod uvjetom, kao prvo, da se ista plaća na dosljedan i nediskriminirajući način, kao drugo, da posljednji mogu prebaciti iznos koji su obvezni platiti korisnici te opreme i uređaja i, kao treće, da njezin iznos bude razuman u odnosu na visinu potencijalne štete koju to stavljanje u promet može uzrokovati nositeljima prava, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

   — bilo naplaćivanje, od fizičkih ili pravnih osoba koje koriste opremu i uređaje za reprografiju u svrhu reproduciranja zaštićenih djela ili umjesto prvo navedenih, od onih koji stavljaju takvu opremu i uređaje drugima na raspolaganje, proporcionalnu naknadu određenu množenjem broja ostvarenih reproduciranja s jednom ili više tarifa, pod uvjetom, kao prvo, da se ta naknada plaća na dosljedan i nediskriminirajući način i kao drugo, da razlikovanje tarifa koje se primjenjuju počiva na objektivnim, razumnim i razmjernim kriterijima, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

   Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora, s druge strane, tumačiti na način da se protivi nacionalnom zakonodavstvu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, koje nameće, u svrhu financiranja pravične naknade koja se plaća na temelju iznimke reprografije koju predviđa, sukcesivno i kumulativno naplaćivanje, od iste osobe, paušalne naknade na kupnju opreme ili uređaja za reprografiju, potom razmjerne naknade za njezinu uporabu u svrhu reproduciranja zaštićenih djela, bez stvarnog uzimanja u obzir, u okviru razmjerne naknade, iznosa koji se plaća na temelju paušalne naknade ili bez predviđanja mogućnosti da te osobe dobiju povrat ili smanjenje plaćene paušalne naknade.

3. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se protivi tomu da države članice dodjeljuju jedan dio pravične naknade predviđene tom odredbom izdavačima djela koja su stvorili autori, bez obveze izdavača da omoguće autorima, pa i neizravno, da koriste dio ove naknade.

Međutim, Direktiva 2001/29 se mora tumačiti na način da se ne protivi tomu da države članice uvedu specifičnu naknadu u korist izdavača, namijenjenu naknadi štete koju oni trpe zbog stavljanja na tržište i uporabe opreme i uređaja za reprografiju, pod uvjetom da se naplaćivanje i plaćanje te naknade ne čini na štetu pravične naknade koja se plaća autorima primjenom točaka (a) i (b) članka 5. stavka 2. Direktive 2001/29. Na sudu koji je uputio zahtjev je da izvrši nužne provjere u tom pogledu.

4. Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 se mora tumačiti na način da se protivi tomu da države članice uspostave sustav naplaćivanja pravične naknade koji može pokriti umnožavanje grafičkih izdanja glazbenog djela i falsificiranih reproduciranja.